

EGYÉNI TERMÉSZETI ÉLMÉNYEK

Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények
akadálymentesítése érdekében - Döntési Mátrix

Bevezető

Minden ember szeretné megismerni és önállóan megtapasztalni a természetet. A látogatóhelyek és természetvédelmi területek fenntartói igyekeznek ezt elősegíteni számukra, ugyanakkor sokszor nem tudják, milyen konkrét intézkedésekre is lenne szükség, hogy az infrastruktúrát a speciális igényeknek megfelelően alakítsák át. Az egyéni természeti élmények hozzáférhetőségét segítő útmutató ilyen és ezekhez hasonló témákkal foglalkozik. Az útmutató a „Természet korlátok nélkül: A környezeti neveléshez és természeti élményekhez való hozzáférés biztosítása a fogyatékos-sággal élő emberek számára” elnevezésű projekt keretében került kidolgozásra.

Ez a döntési mátrix az útmutató részét képezi. Ez egy átfogó önellenőrzési eszköz, melynek segítségével a túraútvonalak, bemutatóhelyek fenntartói áttekinthetik, hogy a különböző akadálymentesítési szempontok tekintetében kinek és milyen mértékben hozzáférhető az adott útvonal vagy szolgáltatás, és ezek alapján milyen akadályokat kell elhárítani, milyen változtatásokra, fejlesztésekre van szükség. Az akadálymentesítési szempontok kidolgozásához a partnerországok hazai előírásai, valamint az Európai Unió ajánlásai szolgáltak alapul.

A mátrix felépítése a szolgáltatási lánc logikáját követi. Az akadálymentesítés során a fő kérdés, hogy az adott túraútvonal, az adott program kinek, kiknek legyen akadálymentes, ki a célcsoport. A táblázatban az egyes célcsoportok külön oszlopokban szerepelnek, mindegyiknél jelölve, hogy az adott akadálymentesítési kritérium számukra mennyire releváns szempont.

Ha az akadálymentesítési szempont mellett egy felkiáltójel látható, akkor az adott kritérium hasznos és ajánlott az adott fogyatékos-sággal élő csoport számára, míg ha kettő felkiáltójel szerepel, akkor az intézkedés kiemelten fontos és szükséges az adott csoport számára. Az akadálymentesítési szempontok kitérnek a túraútvonalak kialakítására, az információnyújtás módjára, valamint az útvonalak mentén és a látóvalók mellett nyújtott szolgáltatásokra is. Miután a mátrix segítségével a túraútvonalak, bemutatóhelyek fenntartói felmérték az adott helyszín hozzáférhetőségét, az egyéni természeti élmények hozzáférhetőségét segítő útmutató konkrét ötleteket és javaslatokat nyújt számukra az akadálymentesítési fejlesztésekhez.

Az önellenőrzés során nincsen „jó” vagy „rossz” válasz. Tegyen egy próbát és a mátrix segítségével mérje fel egy túraútvonal hozzáférhetőségét!

Az önellenőrző mátrix és az egyéni természeti élmények hozzáférhetőségét segítő útmutató letölthető a projekt honlapjáról:

<https://www.nature-without-barriers.eu/hu/egyeni-termeszeti-elmények.html>.

Mátrix: Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények akadálymentesítése érdekében

Szolgáltatási lánc	Kritériumok	Példák és/vagy a megvalósítandó célok	Mozgás-sérült személyek	Látás-sérült személyek	Hallás-sérült személyek	Értelmi fogyatékos-sággal élő személyek	Fejlesztési lehetőségek
1. Információ és kommunikáció	1.1 Információ a honlapon	Az akadálymentes természeti élményekről, az elérhető túratvonalakról és tanósvényekről, azok állapotáról, valamint a túra során esetlegesen felmerülő akadályokról előzetesen tájékoztatást kell adni az akadálymentes honlapon. A megadott információk alapján az érdeklődők eldönthetik, hogy képesek-e saját maguk egyedül, vagy segítőkük kíséretében feldegni az adott helyszínt. Ideális esetben több célcsoport számára is kínálnak túralehetőségeket. Az önellenőrző lista segítségével még az indulás előtt tájékoztatni kell az érdeklődőket a túraútvonallal kapcsolatos minden lényeges tudnivalóról.	!!	!!	!!	!!	
	1.2 A helyszínen elérhető információs anyagok	Braille-írással készült brosúrák, kiadványok, képek, könnyen érthető vagy egyszerű nyelvhasználatú megfogalmazott szövegek, nagy betűméret, nagy kontraszt, audióútmutatók, mindegyik oly módon elhelyezve, hogy kerekesszékekben ülő személyek is elérhessék.	!!	!	!	!	
	1.3 Helyszín megközelítése	Tájékoztatást kell adni az indulásra és érkezésre vonatkozóan mind online, mind pedig a helyszínen.	!!	!!	!!	!!	
	1.4 Tájékozódás a helyszínen	A helyszínen biztosítani kell a tájékozódást segítő írásos információkat, táblákat, valamint audio információkat és taktilis térképeket.	!!	!!	!!	!	
	1.5 Felkészült személyzet	A felkészült, jól képzett alkalmazottak már telefonon információt nyújthatnak az elérhető szolgáltatásokról és túraútvonalakról a különböző fogyatékos-sággal élő személyek számára, a helyszínen pedig segítséget nyújthatnak és válaszolhatnak a kérdéseikre.	!!	!!	!!	!!	

Mátrix: Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények akadálymentesítése érdekében

Mátrix: Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények akadálymentesítése érdekében

Szolgáltatási lánc	Kritériumok	Példák és/vagy a megvalósítandó célok	Mozgás-sérült személyek	Látás-sérült személyek	Hallás-sérült személyek	Értelmi fogyatékos-sággal élő személyek	Fejlesztési lehetőségek
2. Megközelítés	2.1 Parkolóhelyek a fogyatékos-sággal élő személyek számára	A fogyatékos-sággal élő személyek számára meghatározott számú parkolóhely kialakítása szükséges. Ez a szám országoként változik. Az akadálymentes parkolóhelyet táblával és az aszfaltra felfestett mozgássérült jellel kell ellátni. Külön parkolóhely szükséges a fogyatékos személyeket szállító buszok és kisbuszok számára. A fogyatékos-sággal élő személyek szeretnek csoportosan utazni.	!!	!		!	
	2.2 Távolság a parkoló/buszmegálló, valamint a túraútvonal / akadálymentes fogadóépület bejárata között	Az akadálymentes parkolóhelynek megközelíthető távolságra kell lennie a túraútvonaltól. Az odavezető út ne legyen túl meredek, vagy túl lejtős. Szükség esetén transzfer szolgáltatás nyújtható, hogy az érkezőket elszállítsák a parkolóból vagy a busz megállóból a túra indulópontjához.	!!	!!	!	!!	
	2.3 A parkoló elhelyezkedése	Országoként eltérő előírások vannak érvényben, hogy az akadálymentes parkolóhelyek kialakítása során milyen minimális szélességet kell figyelembe venni. A parkolóhely legyen vízszintes és sima felületű, és ne legyen kavicsos vagy macskaköves.	!!				
	2.4 Útmutató jelzések használata (megérkezés helyétől az első kontakt pontig)	Írásos, vizuális, audio és taktilis útmutató jelzések használata és / vagy épített vezetősávok és figyelmeztető jelzések alkalmazása javasolt.	!!	!!	!	!!	
	2.5 Akadálymentes tömegközlekedés	A buszoknak és a tömegközlekedési eszközöknek akadálymentesnek kell lenniük. A honlapon részletes tájékoztatást kell adni, hogy tömegközlekedéssel hogyan lehet a helyszínt megközelíteni.	!!	!	!	!	

Szolgáltatási lánc	Kritériumok	Példák és/vagy a megvalósítandó célok	Mozgás-sérült személyek	Látás-sérült személyek	Hallás-sérült személyek	Értelmi fogyatékos-sággal élő személyek	Fejlesztési lehetőségek
3. Infrastruktúra	3.1 Bejárat	A bejáratnak legalább 90 cm szélesnek kell lennie. Ne legyen küszöb. Fotocellás automata ajtók nagy segítséget jelentenek. Amennyiben ez nem megoldható, a kilincs könnyen megfogható legyen. Fontos, hogy a bejárat ajtót úgy kell kialakítani, megtervezni, hogy könnyen észre lehessen venni. Ha nagy üvegfelületek vannak, a balesetek megelőzése érdekében matricázzuk fel az üveget.	!!	!!	!	!	
	3.2 Akadálymentes mosdók	Ellenőrizni kell az akadálymentes mosdók elhelyezkedését és megközelíthetőségét. Akadálymentes mosdónak rendelkezésre kell állnia a fogadó épületben (információs pultnál), valamint a túraútvonal mentén hozzávetőlegesen minden két órányi sétát követően. Rendszeresen ellenőrizni kell a mosdók állapotát.	!!	!			
	3.3 Információs pult / pénztár	Az információs pultot / pénztárt úgy kell kialakítani, hogy a kerekesszékekben ülő látogatók minél jobban meg tudják közelíteni. Ajánlott az információs pultot alacsonyabban elhelyezni, hogy a kerekesszékek használó személyek és az alacsonyabb növésű emberek felérjék és könnyebben kommunikáljanak a személyzettel. Kontrasztos színek használata megkönnyíti az információs-pult / pénztár könnyebb megtalálását. Javasolt indukciós hurokerősítő biztosítása a hallókészülékekhez.	!!	!	!	!	
	3.4 Vészhelyzet esetén	Vészhelyzet esetére biztosítani kell a vész kijáratok megközelítését az épület gyors elhagyása érdekében. A vész kijáratokhoz vezető útvonal legyen jól látható. A vész kijáratokat fény- és hangjelzésekkel is jelölni kell.	!!	!!	!!	!!	
	3.5 Kávézó, étterem	A kávézóban, étteremben az asztalokat úgy kell elhelyezni, hogy azokat kerekesszékekkel is meg lehessen közelíteni. A menüt ajánlott nagy betűmérettel nyomtatni és/vagy braille-írással is elkészíttetni. Ha az étlapot QR-kódokkal látjuk el, akkor azok okostelefonon keresztül is olvashatóak legyenek. A gasztronómiai ajánlatokra vonatkozó információkat, beleértve az étlapot is, a honlapon is megoszthatjuk.	!!	!!	!!	!!	

Mátrix: Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények akadálymentesítése érdekében

Mátrix: Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények akadálymentesítése érdekében

Szolgáltatási lánc	Kritériumok	Példák és/vagy a megvalósítandó célok	Mozgás-sérült személyek	Látás-sérült személyek	Hallás-sérült személyek	Értelmi fogyatékkal élő személyek	Fejlesztési lehetőségek
4. Túraútvonal állapota, élmény minősége	4.1 Ülőhelyek, padok	Megfelelő ülőhelyeket kell kialakítani mind a fogadó épületen belül, mind pedig a túraútvonalak mentén. Az ülőhelyeket érdemes egyenletes távolságra elhelyezni egymástól. Fontos szempont, hogy az ülőhelyek magassága megfelelő legyen, a karfa pedig a kényelem mellett, növeli a biztonságot is.	!!	!	!	!	
	4.2 Túraútvonal, tanösvény szélessége	Az útvonalak legyenek 150 cm-nél szélesebbek, lehetőség szerint 180 cm szélesek, hogy a kerekesszékekben ülő látogatók is kényelmesen elférjenek rajta. Minél szélesebb, annál jobb! Rövid szakaszon azonban megengedett a keskenyebb, 120 cm-es szélesség is. Azokon a területeken, ahol nagyobb tömeg egyidejű jelenléte várható, szélesebb tereket kell kialakítani. Ezek kialakítását szabványok szabályozzák.	!!	!	!	!	
	4.3 Lehetséges veszélyek	Veszélyt jelenthetnek a be- és lelógó ágak vagy az egyenetlen felszínű utak. A földön fekvő tárgyak szintén veszélyesek lehetnek. A mozgássérült emberek számára a szegélyek is akadályt jelenthetnek. Lejtős útvonalak és hidak mentén korlát, kerítés építése szükséges. A lehetséges veszélyeket el kell hárítani vagy védelmet kell nyújtani ellenük.	!!	!!	!!	!	
	4.4 A túraútvonal rossz időjárási körülmények között	Jelölni kell és tájékoztatást kell adni, ha a túraútvonal rossz időjárási körülmények között (pl. eső, jég, hó) nem, vagy csak nehezen járható.	!!	!!	!!	!!	
	4.5 Talaj felszíne	Ha az útvonal felszíne egyenetlen, például ha kavicsos borított, gyökerek lógnak ki, bemélyedések, lyukak, repedések találhatóak a földön, a kerekesszékekben ülők nehezen vagy egyáltalán nem tudnak közlekedni rajta. A meredek (akár már 4%-os) emelkedők vagy lejtők szintén akadályt jelentenek a kerekesszékesek számára. Ez utóbbi azonban nem csak a fogyatékkal élő személyeknek jelenthet problémát, hanem például a babakocsival közlekedő családok számára is.	!!	!!	!!	!!	
	4.6 Tájékoztató segítő rendszerek	Ideális esetben rendelkezésre áll könnyen érthető akusztikus, taktilis és optikai tájékoztató segítő rendszer.	!	!	!	!	
	4.7 Információs táblák helye	A szemmagasságban lévő tárgyak észlelése nehézséget okozhat a látássérült emberek számára. A kerekesszékekben ülők számára fontos, hogy információs táblák, kapcsolók stb. elérhető magasságban helyezkedjenek el.	!	!	!	!	

Szolgáltatási lánc	Kritériumok	Példák és/vagy a megvalósítandó célok	Mozgás-sérült személyek	Látás-sérült személyek	Hallás-sérült személyek	Értelmi fogyatékkal élő személyek	Fejlesztési lehetőségek
5. Programajánlatok	5.1 Programajánlatok kidolgozása	Annak érdekében, hogy a fogyatékkal élő személyek számára megfelelő programokat biztosíthassunk, az alkalmazottakat is megfelelő módon képezni és tájékoztatni kell.	!!	!!	!!	!!	
	5.2 Módszerek	Nagy segítséget nyújtanak a feliratok és jelölések, a taktilis információs táblák, az audio-útmutatók, a tájékozódást segítő rendszerek, valamint az okostelefon-alkalmazások. A programajánlatokat úgy kell kialakítani, hogy azokat az érzékszervek segítségével is meg lehessen tapasztalni. Az információk megadása során a két érzékszerv általi megismerés elvét kell figyelembe venni. Ellenőrizni kell, hogy az adott programajánlat mely fogyatékkal élő csoportnak megfelelő.	!!	!!	!!	!!	
	5.3 Tájékoztatás a programajánlatokról	Az információkat írásban is meg lehet adni (akár könnyen olvasható szöveg, Braille-írással és nagybetűvel írva). Emellett tájékoztatás adható multimédiás útmutatók és alkalmazások révén is. Ezek a látássérült személyek számára kiegészítő leírásokat, a hallássérült személyek számára jelnyelvi videókat, míg az értelmi fogyatékkal élő személyek számára könnyen olvasható információkat tartalmazhatnak.	!	!	!	!	

Mátrix: Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények akadálymentesítése érdekében

Mátrix: Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények akadálymentesítése érdekében

Szolgáltatási lánc	Kritériumok	Példák és/vagy a megvalósítandó célok	Mozgás-sérült személyek	Látás-sérült személyek	Hallás-sérült személyek	Értelmi fogyatékos-sággal élő személyek	Fejlesztési lehetőségek
6. Környezet	6.1 Háttérzaj	A túl hagos környezet megnehezíti az audio-útmutatók használatát. A hallássérült embereknek problémát okozhat az információk megértése. Megnehezítheti a koncentrációt, különösen az értelmi fogyatékos-sággal élő személyek számára.	!	!	!!	!	
	6.2 Forgalom nagysága	A forgalmas utakon nehézséget jelenthet az átjutás. Ideális esetben a túraútvonal nem vezet keresztül forgalmas utakon.	!!	!!	!!	!	
	6.3 A túraútvonalat keresztező sínek vagy utak, valamint hidak	A kereszteződéseket jól észrevehető módon kell jelölni és segíteni kell a biztonságos átjutást. A kereszteződéseket taktilis jelekkel is érdemes ellátni.	!!	!!	!!	!	

Szolgáltatási lánc	Kritériumok	Példák és/vagy a megvalósítandó célok	Mozgás-sérült személyek	Látás-sérült személyek	Hallás-sérült személyek	Értelmi fogyatékos-sággal élő személyek	Fejlesztési lehetőségek
7. Fenntarthatóság	7.1 Akadálymentes élmények a programkínálatban	Az akadálymentes természeti élményeknek szerepelnie kell a természetvédelmi központ / nemzeti park programkínálatában.	!!	!!	!!	!!	
	7.2 Alkalmazottak képzése	Érdemes a munkavállalókat folyamatosan továbbképezni, hogy megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek a fogyatékos-sággal élő személyek igényeiről és az akadálymentesítésről.	!	!	!	!	
	7.3 Fogyatékos-sággal élő emberek bevonása	Érdemes megkérni különböző fogyatékos-sággal élő személyeket, hogy ismereteiket, tapasztalataikat megosztva, adjanak ötleteket és javaslatokat az akadálymentesítés megvalósításához vagy az inkluzív programajánlatok kidolgozásához.	!	!	!	!	
	7.4 Akadálymentességért felelős személyek	Legalább 1-2 embert folyamatosan képezni kell az akadálymentességet érintő tudnivalókról.	!	!	!	!	
	7.5 Együttműködések kialakítása	Sokat tanulhatunk mások példájából, ezért érdemes megosztani tapasztalatainkat, ismereteinket más nemzeti parkokkal / természetvédelmi központtal, akik hasonló akadálymentes természeti élményeket kínálnak. A bevált gyakorlatok megosztása segíti az akadálymentesítési intézkedések megvalósítását.	!	!	!	!	

Mátrix: Önellenőrző eszköz az egyéni természeti élmények akadálymentesítése érdekében

Szolgáltatási lánc	Kritériumok	Példák és/vagy a megvalósítandó célok	Mozgás-sérült személyek	Látás-sérült személyek	Hallás-sérült személyek	Értelmi fogyatékos-sággal élő személyek	Fejlesztési lehetőségek
8. További szolgáltatások	8.1 Technikai segítségnyújtás	A sétabot sok látogató számára megkönnyíti a közlekedést a természet felfedezése során, a kerekesszékekhez nyújtott motoros segítség révén pedig a kerekesszékekkel közlekedő személyek olyan helyekre is eljuthatnak, ahova egyébként nem tudnának elmenni. A gyógyászati segédeszközöket forgalmazó boltok további segédeszközöket is kínálnak, ezért érdemes felvenni velük a kapcsolatot. A virtuális valóság (VR) nyújtotta lehetőségek kihasználása szintén előnyös lehet.	!	!	!	!	
	8.2 Jelnyelvi tolmács	Érdeemes lehet az alkalmazottaknak megtanítani a jelnyelvet, vagy jelnyelvi tolmácsot alkalmazni, hogy segítsék a természeti élmények megismerését. Ajánlott közzétenni a helyi jelnyelvi tolmácsok elérhetőségét.			!		
	8.3 Elérhető orvosi szolgáltatások	Vészhelyzet esetére ajánlott összegyűjteni a közelben található orvosi szolgáltatások elérhetőségét.	!	!	!	!	

Impresszum

Ez a kiadvány „A környezeti neveléshez és természeti élményekhez való hozzáférés biztosítása a fogyatékos-sággal élő emberek számára” (Természet korlátok nélkül) elnevezésű projekt keretében készült. A projekt az Európai Bizottság társfinanszírozásával valósul meg. A jelen kiadvány megjelenésének az Európai Bizottság általi támogatása nem tekinthető a tartalom jóváhagyásának, mely kizárólag a szerzők álláspontját tükrözi, és a Bizottság nem tehető felelőssé ezen információk bármilyen felhasználásáért.

Projekt azonosító: 2018-1-DE02-KA204-005222

Szerzők / A projektben résztvevő partnerek

Michael Schöppel (UWD), Eva Mayer (UWD), Samira Weiss-Bousslama (UWD), Claudia Böhme (DBSV), Hilke Groenewold (DBSV), Katja Weickmann (GNF), Thomas Schaefer (GNF), Geletáné Varga Éva (LBDCA), Roman Guziak (Etna), Ewa Zuber (Etna), Renata Hebda (Etna), Joanna Guziak (Etna).

Global Nature Fund (GNF)

International Foundation for Environment and Nature
Fritz-Reichle-Ring 4 · 78315 Radolfzell, Germany
Phone: +49 7732 9995-80
www.globalnature.org

Bővebb információ:

www.nature-without-barriers.eu/en/

Grafikai tervezés: Annette Maucher www.maucherdesign.de

2021. március

Borítókép: C. Böhme.

Jogi Nyilatkozat:

A „Természet korlátok nélkül” projekt keretében készült jelen kiadvány a Creative Commons Attribution 4.0 Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használható fel.

www.nature-without-barriers.eu

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Projekt azonosító: 2018-1-DE02-KA204-005222